
**ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА**

УДК 331.5.024.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-3-13>**Бондаревська К.В.**доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри соціального забезпечення та податкової політики
Університету митної справи та фінансів**Bondarevska Kseniia**

University of Customs and Finance

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ****REGULATORY AND LEGAL SUPPORT
OF SOCIAL SECURITY IN UKRAINE AND THE WORLD**

У статті визначено особливості нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки, а також напрями його удосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду та національних реалій. Проведено оцінку стану українського законодавства у контексті нормативно-правового закріплення соціальної безпеки, зокрема визначено основні нормативно-правові акти, що регулюють питання соціальної безпеки в Україні, проаналізовано ключові положення Європейського кодексу соціального забезпечення та Європейської соціальної хартії як провідних нормативних документів, що закріплюють основи захищеності соціальних інтересів населення. Запропоновано пріоритетні напрями покращення нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки в Україні. У якості перспектив подальших досліджень визначено необхідність вивчення напрямів практичної реалізації державної політики, спрямованої на покращення добробуту населення та забезпечення соціальної безпеки з урахуванням значущості соціальної сфери на етапі відновлення України після закінчення війни.

Ключові слова: соціальна безпека, нормативно-правове забезпечення, соціальні стандарти, соціальні гарантії, соціальний захист, соціальна сфера.

The article is devoted to define the peculiarities of the regulatory and legal support of social security, as well as directions for its improvement, taking into account foreign experience and national realities. The assessment of the state of Ukrainian legislation in the context of the normative-legal consolidation of social security was carried out, in particular, the main normative-legal acts regulating the issue of social security in Ukraine were determined, the key provisions of the European Social Security Code and the European Social Charter were analyzed as leading regulatory documents that establish the foundations of security social interests of the population. The priority directions for improving the regulatory and legal provision of social security in Ukraine are proposed, including the legislative consolidation of social security and specification of measures to ensure it; the introduction of social standards of developed European countries into domestic practice, in particular through the improvement of the legal basis of the functioning of the system of social protection of the population; the bringing the regulatory and legal provision of social security of the population into compliance with international requirements, taking into account domestic realities; the improvement of functional aspects of institutional provision of social security by redistribution of powers and functions of state bodies in conditions of decentralization, as well as taking into account the need to introduce innovations into the process of activity of relevant institutions. It was determined that the need to improve the mechanisms of regulatory and legal support based on the leading experience of socially oriented European countries with mandatory consideration of the current state of socio-economic relations in Ukraine is an important condition for the formation of a state of protection of the social interests of the population. As prospects for further research, the necessity of studying the directions of practical implementation of state policy aimed at improving the welfare of the population and ensuring social security, taking into account the importance of the social sphere at the stage of Ukraine's recovery after the end of the war, is determined.

Key words: social security, regulatory and legal support, social standards, social guarantees, social protection, social sphere.

Постановка проблеми. Виникнення нових викликів та загроз соціальної безпеці в сучасних умовах економічної нестабільності викликає необхідність розробки механізму нормативно-правового забезпечення, який має на меті створення таких умов, за яких стає можливим проведення ефективної соціально-економічної політики, спрямованої на формування стану захищеності соціальних інтересів населення. Варто зауважити, що нормативно-правова база закріплення соціальної безпеки є важливою складовою інституційного забезпечення, що формує модель взаємодії ключових інститутів соціальної безпеки та соціального захисту населення. Відтак, у межах практичної реалізації законодавчої групи методів державного регулювання враховуються відповідні Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, які стосуються соціальної сфери, в той час як суто нормативно-правова група методів передбачає застосування розпоряджень та наказів, інструкцій державного, регіонального та корпоративного рівня, що стосуються формування стану захищеності соціальних інтересів населення. Враховуючи позитивний досвід розвинутих країн світу, а також вітчизняні реалії, слід зазначити, що важливу роль у системі інституційного забезпечення соціальної безпеки відіграє саме законодавча та нормативно-правова складова, яка є ефективним важелем в процесі формування високого рівня та якості життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інституційного та нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки розглядаються у наукових працях таких дослідників, як О. Іляш, О. Сидорчук, О. Хандій. Зокрема, у числі їх наукових напрацювань – вивчення напрямів забезпечення гідного рівня життя громадян та імплементації високих соціальних стандартів до українських реалій. Дослідженням механізмів управління соціальною безпекою присвячені напрацювання наукових шкіл під керівництвом Е. Лібанової, О. Новікової, А. Колота та інших провідних вчених. Зокрема, у їх наукових працях соціальна безпека визначається як провідний напрям державного регулювання, що потребує комплексного підходу за допомогою інструментів інституційного та нормативно-правового забезпечення. У той же час, враховуючи кризові умови функціонування економіки та соціальної сфери та високий рівень економічної нестабільності, викликаний наслідками пандемії COVID-19 та війною в Україні, виникає об'єктивна необхідність проведення досліджень нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки, з ура-

хуванням можливостей залучення провідного досвіду економічно розвинутих країн.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення особливостей нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки, а також напрямів його удосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду та національних реалій сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нормативно-правове забезпечення є «основою забезпечення соціальної безпеки і включає Конституцію України, систему законів України у сфері соціальної та економічної політики, регулювання громадської діяльності та державної екологічної політики, укази, розпорядження, постанови, накази та інші нормативно-правові акти, Стратегії, Концепції, програми, Плани дій та заходів, які визначають державні соціальні стандарти і нормативи». При цьому «нормативно-правове забезпечення соціальної безпеки ґрунтується на повазі до норм і принципів міжнародного права, враховує реформи, передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, міжнародними договорами та соціальні стандарти, визначені Законодавством ЄС» [1, с. 159]. Визначаючи нормативно-правові основи функціонування соціальної сфери в Україні, доцільним є висвітлення особливостей міжнародного та вітчизняного законодавства у сфері соціальної безпеки.

Вперше своє правове закріплення в Україні соціальна безпека отримала у 1996 році у Декларації про державний суверенітет України, в якій соціальна безпека розглядається, як «стан гарантованої правової та інституційної захищеності життєво важливих соціальних інтересів особи й суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз» [2]. Щодо світової практики, термін «соціальна безпека» вперше було задекларовано роком раніше у Всесвітній соціальній декларації (1995 р.). У 1997 році в Україні була прийнята Концепція національної безпеки, яка враховувала соціальну складову. Саме в цьому нормативному документі визначалися загрози соціальній безпеці та напрями їх нейтралізації. У 2003 році було прийнято Закон України «Про основи національної безпеки України», в якому, на жаль, не надавалося визначення соціальної безпеки, однак були описані конкретні загрози та шляхи їх подолання в економічній та соціальній сферах. Наразі цей закон втратив чинність на підставі прийняття у 2018 році нового Закону України «Про національну безпеку України», який не враховує важливу роль і значення саме соціальної складової національної безпеки. Таким чином, наразі спостерігається негативна тенденція щодо послаблення закріпленості соціальних аспектів національної безпеки

у законодавстві України, оскільки протягом 2004 р. – по даний період не приймалося і не втілювалося в життя жодного законодавчого на нормативно-правового документа із визначеного кола питань.

Враховуючи необхідність нейтралізації соціальних загроз та забезпечення захисту соціальних інтересів населення на принципах соціальної справедливості, слід зазначити, що саме соціальна спрямованість та гідна праця розглядаються МОП у якості основи розвитку соціальної складової економічного розвитку будь-якої держави. Відтак ще 10 червня 2008 року була прийнята Декларація МОП про соціальну справедливість задля справедливої глобалізації. У цьому акті зазначається, що в рамках концепції гідної праці всі держави зобов'язані здійснювати заходи з досягнення чотирьох важливих завдань в таких сферах, як: трудові права; зайнятість; соціальний захист і соціальний діалог [3]. Таким чином, дану Декларацію можна вважати одним із основних міжнародних нормативних документів у сфері забезпечення соціальної безпеки на ринку праці. Крім того, у 2008 році на рівні МОП в доповіді Генерального директора МОП «Вимірювання гідної праці» («Measuring decent work») та Декларації МОП про соціальну справедливість в цілях справедливої глобалізації були визначені показники гідної праці, серед яких: 1) основоположні принципи та права у сфері праці, а також міжнародні трудові стандарти; 2) зайнятість та умови праці (в Декларації умови праці окремо не виділено); 3) соціальний захист, що включає соціальне забезпечення та захист працівників, 4) соціальний діалог [3; 4]. Особливе місце в Декларації посідає саме питання соціального діалогу, що є важливим виразником соціальної справедливості в суспільстві, а отже, гарантією соціальної безпеки. Відтак, соціальний діалог згідно Декларації МОП про соціальну справедливість в цілях справедливої глобалізації, є способом: приведення рішень стратегічних завдань у відповідність до потреб і можливостей кожної країни; переведення економічного розвитку в русло соціального прогресу, а соціального прогресу в русло економічного розвитку; сприяння досягненню консенсусу з відповідними заходами національної та міжнародної політики, що впливає на зайнятість, стратегії і програми у сфері гідної праці; надання ефективного характеру трудовому законодавству і трудовим інститутам [3]. В умовах інтеграції України до Європейського Співтовариства постає необхідність вивчення позитивного досвіду розвинутих країн ЄС з питань забезпечення соціальної безпеки та висвітлення нормативних складових встановлення соціальних

стандартів. Провідною характеристикою європейської моделі соціальної безпеки є застосування принципу соціальної справедливості. Одним з основних нормативних актів з питань соціальної безпеки у країнах ЄС є Європейський кодекс соціального забезпечення, який включає: розробку високих мінімальних соціальних стандартів, узгодження гендерних питань, гнучкість в процесі визначення параметрів соціального захисту. Просування Європейського кодексу соціального забезпечення в сучасних умовах є основним завданням Ради Європи з метою створення спільних цінностей щодо соціальної орієнтованості її країн-членів [5]. Крім того, право на гідний рівень соціального забезпечення значиться і в Європейській соціальній хартії, яка була прийнята у 1996 році [6].

Даний нормативний документ стосується не лише сфери соціального забезпечення і соціального захисту, а й основних аспектів безпеки зайнятості та безпеки оплати праці на міжнародному рівні. Зокрема, містить такі положення, які регулюють право на працю («сторони зобов'язуються... визнати однією зі своїх найголовніших цілей і одним зі своїх найголовніших обов'язків досягнення та підтримання якомога високого і стабільного рівня зайнятості, маючи на меті досягнення повної зайнятості, ефективно захищати право працівника заробляти собі на життя професією, яку він вільно обирає; створювати безкоштовні служби працевлаштування для всіх працівників або забезпечувати їхнє функціонування; забезпечувати належну професійну орієнтацію, підготовку та перекваліфікацію або сприяти їм»), право на справедливі умови праці, право на безпечні та здорові умови праці, право на справедливий винагороду («визнати право працівників на таку винагороду, яка забезпечує їм і їхнім сім'ям достатній життєвий рівень; визнати право працівників на підвищену ставку винагороди за роботу в надурочний час з урахуванням винятків, передбачених для окремих випадків; визнати право працюючих чоловіків і жінок на рівну винагороду за працю рівної цінності; визнати право всіх працівників на розумний строк попередження про звільнення з роботи; дозволити відрахування із заробітної плати тільки на умовах і в розмірах, передбачених національними законами або правилами чи встановлених колективними договорами або арбітражними рішеннями») тощо [6]. Уряди країн, що приєдналися до Хартії, в процесі формування державної політики на ринку праці повинні дотримуватися нормативних положень та враховувати необхідність проведення відповідних заходів на національному рівні.

Законодавчу основу забезпечення соціальної безпеки в Україні становить цілий ряд нормативно-правових документів, які прямо чи опосередковано здійснюють вплив на формування відповідної державної політики та застосування інструментів державного регулювання (табл. 1).

Окрім наведеної законодавчої бази, окремої уваги варті законодавчі акти у сфері регулювання соціально-трудових відносин та забезпечення соціальної безпеки, серед яких: Закон України «Про колективні договори та угоди», Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», Закон України «Про професійний розвиток працівників»,

Господарський Кодекс України та Податковий Кодекс України (в контексті вирішення питань, які стосуються соціально-трудових відносин, а також регулювання підприємницької діяльності).

Незважаючи на значний перелік нормативно-правових документів, які покликані забезпечити відповідний рівень соціальної безпеки, актуальним питанням залишається практична узгодженість нормативних положень та життєвих реалій. Наразі законодавча база України потребує свого удосконалення та наближення до європейських вимог з урахуванням сучасних умов функціонування соціальної сфери.

Таблиця 1

Основні нормативно-правові акти, що регулюють питання соціальної безпеки в Україні

Назва нормативно-правового документа	Ключові положення, що сприяють забезпеченню соціальної безпеки
1	2
Конституція України	1. Кожному гарантується право на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом та право на своєчасне одержання винагороди на працю (ч. 4 і 7 ст. 43). 2. Держава забезпечує соціальну спрямованість економіки (ч. 4 ст. 13). 3. «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» (ст. 46).
Кодекс законів про працю України	1. «КЗпП України регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя трудящих, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини» (ст. 1). 2. «Право громадян України на працю...забезпечується державою. Держава створює умови для ефективної зайнятості населення, сприяє працевлаштуванню, підготовці і підвищенню трудової кваліфікації, а при необхідності забезпечує перепідготовку осіб, вивільнюваних у результаті переходу на ринкову економіку» (ст. 2).
Кодекс законів про працю України	3. «Держава гарантує працездатним громадянам: вільний вибір виду діяльності; безплатне сприяння державними службами зайнятості у підборі підходящої роботи і працевлаштуванні відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти, з урахуванням суспільних потреб; надання підприємствами, установами, організаціями відповідно до їх попередньо поданих заявок роботи за фахом випускникам державних вищих навчальних, професійних навчально-виховних закладів; безплатне навчання безробітних нових професій, перепідготовку в навчальних закладах або у системі державної служби зайнятості з виплатою стипендії; компенсацію відповідно до законодавства матеріальних витрат; правовий захист від необгрунтованої відмови у прийнятті на роботу і незаконного звільнення, а також сприяння у збереженні роботи» (ст. 5); «Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства, установи, організації і максимальним розміром не обмежується» (ст. 94); «Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств, установ, організацій усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці» (ст. 95).

Продовження Таблиці 1

1	2
Закон України «Про зайнятість населення»	Визначається сутність понять «зайнятість», «продуктивна зайнятість» «безробіття», «ринок праці», «державне регулювання зайнятості» (ст. 1); гарантується право на зайнятість (ст. 3); гарантується вільне обрання місця застосування праці та виду діяльності, вільний вибір або зміну професії; одержання заробітної плати (винагороди); професійна орієнтація; професійне навчання; підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями; безоплатне сприяння у працевлаштуванні; соціальний захист у разі настання безробіття; захист від дискримінації у сфері зайнятості, необґрунтованої відмови у найманні на роботу і незаконного звільнення (ст. 5); визначається державна політика у сфері зайнятості (ст. 15-20); визначаються особливості діяльності Центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції (ст. 21-23); висвітлюються заходи щодо сприяння зайнятості (ст. 24-31); визначаються особливості професійної орієнтації та професійного навчання (ст. 32-35); визначаються особливості безробіття, права та обов'язки безробітних, допомоги по безробіттю тощо (ст. 43-48); участь роботодавців у забезпеченні зайнятості (ст. 50); участь профспілок у забезпеченні зайнятості (ст. 51).
Закон України «Про оплату праці»	«Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства» (ст. 1); «Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці» (ст. 3); особливості державного регулювання оплати праці (ст. 8-13); особливості договірного регулювання оплати праці (ст. 14-20); права працівника на оплати праці та її захист (ст. 21-34).
Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»	Визначення осіб, які підлягають страхуванню на випадок безробіття та прав на відповідне матеріальне забезпечення (ст. 4, 5); порядок управління та повноваження Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (ст. 8-11); умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю (ст. 22); розмір допомоги по безробіттю (ст. 23).
Закон України «Про соціальний діалог в Україні»	Основні принципи соціального діалогу (ст. 3); форми здійснення соціального діалогу (ст. 8, 9); особливості формування та функціонування Національної тристоронньої соціально-економічної ради – постійно діючого органу, що утворюється Президентом України для ведення соціального діалогу (ст. 11-14).
Закон України «Про організації роботодавців, їх об'єднань, права і гарантії їх діяльності»	Участь організацій роботодавців, їх об'єднань у веденні переговорів з укладення колективних договорів і угод (ст. 19); участь організацій роботодавців, їх об'єднань у соціальному діалозі (ст. 20); участь організацій роботодавців, їх об'єднань у формуванні та реалізації державної політики зайнятості населення (ст. 22); права організацій роботодавців, їх об'єднань у сфері вищої, професійно-технічної освіти, навчання на виробництві (ст. 26).
Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»	Право профспілок, їх об'єднань на ведення колективних переговорів та укладання колективних договорів і угод (ст. 20); повноваження профспілок, їх об'єднань (ст. 21); права профспілок, їх об'єднань у забезпеченні зайнятості населення (ст. 22); права профспілок щодо соціального захисту та забезпечення достатнього життєвого рівня громадян (ст. 23).

Джерело: розробка автора на основі [7-14]

Варто зазначити, що вітчизняна модель інституційного та нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки протягом багатьох років формувалася під впливом неузгоджених рішень з боку держави, профспілок та бізнес-структур. Саме тому на сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин, копіювання інституційних та нормативно-правових аспектів розвинутих країн в Україні є неможливим, насамперед через недостатність ресурсного забезпечення, в першу чергу фінансового та інформаційного.

Серед пріоритетних напрямів покращення нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки, на нашу думку, доцільно виділити наступні [15]:

- законодавче закріплення соціальної безпеки та конкретизація заходів щодо її забезпечення (зокрема, шляхом внесення поправок до Закону України «Про національну безпеку» та внесення змін до Стратегії національної безпеки України);

- впровадження соціальних стандартів розвинених країн Європи у вітчизняну практику, зокрема через удосконалення правових основ функціонування системи соціального захисту населення;

- приведення нормативно-правового забезпечення соціальної безпеки населення у відповідність до міжнародних вимог з урахуванням вітчизняних реалій;

- удосконалення функціональних аспектів інституційного забезпечення соціальної безпеки шляхом перерозподілу повноважень та функцій державних органів в умовах децентралізації, а також врахування необхідності впровадження інновацій в процес діяльності відповідних установ.

Важливою умовою вступу України до Європейського Союзу є адаптація вітчизняного законодавства до європейських вимог, узгодженість європейських та вітчизняних правових систем, адаптація державної політики до європейських реалій. Зокрема, «адаптація соціального законодавства України до законодавства ЄС полягає не тільки у тому, що загальноприйняті норми європейського законодавства мають стати частиною вітчизняного законодавства, а також в обов'язковому створенні реальних умов для застосування адаптованого законодавства в сфері регулювання соціальних відносин»; «при цьому, вони не можуть бути змінені у відповідності до вітчизняних умов, а мають прийматись саме у тій формі, у якій прийняті

в рамках Європейського Союзу» [16, с. 134]. Законодавчим актом, який визначає механізм досягнення європейських нормативно-правових стандартів, є Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС», в якому зазначається, що «адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики» [17].

Основні напрями щодо розвитку ринку праці та забезпечення його соціальної безпеки знайшли своє відображення в імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27.06.2014 р. Зокрема, глава 21 Угоди передбачає співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей; а також враховує досягнення таких цілей, як: 1) збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці; 2) подолання дискримінації в усіх її формах та проявах; 3) забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок у сфері зайнятості; 4) посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту; 5) посилення можливостей соціальних партнерів та сприяння соціальному діалогу [18].

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Таким чином, з метою формування стану захищеності соціальних інтересів населення, необхідним є удосконалення механізмів нормативно-правового забезпечення на основі провідного досвіду соціально орієнтованих країн Європи з обов'язковим врахуванням сучасного стану соціально-економічних відносин в Україні. Зокрема, у контексті нормативно-правового закріплення соціальної безпеки, сучасних викликів та загроз а також пріоритетів їх подолання; перспектив імплементації соціальних стандартів розвинених країн з урахуванням поточної економічної ситуації в Україні; встановлення відповідності законодавства України до нормативних вимог ЄС. Перспективами подальших досліджень є вивчення напрямів практичної реалізації державної політики, спрямованої на покращення добробуту населення та забезпечення соціальної безпеки у контексті вирішення ключових питань функціонування соціальної сфери з урахуванням її значущості на етапі відновлення України після закінчення війни.

Список використаних джерел:

1. Сидорчук О.Г., Хандій О.О. Інституційне забезпечення державного регулювання соціальної безпеки. *Економічний вісник Донбасу*. № 1 (55). 2019. С. 157–163.
2. Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради*. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>.
3. Декларація МОП про соціальну справедливість в цілях справедливої глобалізації. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/fair_globalization.pdf.
4. Measuring decent work: Report of the Director-General Sixth Supplementary Report (301st Session, March 2008). URL: https://www.ilo.org/gb/WCMS_091183/lang--en/index.htm.
5. European Code of Social Security Short Guide, Prepared by Jason Nickless, French edition: Code Européen de sécurité sociale, Vade-mecum, Council of Europe Publishing, Strasbourg, Council of Europe, May, 2002. 81 p. URL: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/source/socialsecurity/shortguide_en.pdf.
6. Європейська соціальна хартія. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
7. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ : Україна, 1996. 54 с.
8. Кодекс законів про працю України від 10.12.71 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
9. Про зайнятість населення: Закон України № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
10. Про оплату праці: Закон України № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.
11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.
12. Про соціальний діалог в Україні: Закон України № 2862-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>.
13. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України № 5026-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>.
14. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України № 1045-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>.
15. Бондаревська К.В. Стратегія забезпечення соціальної безпеки на ринку праці України. *Дисертація на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук*. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса. 2021. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/9734>.
16. Малюга Л.Ю. Адаптація соціального законодавства України до законодавства ЄС: правові форми та етапи. *Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів: тези допов. Учасн. II Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 26 жовтня 2018 р.). Київ: ФОРМ МАСЛАКОВ. 2018. С. 133–136.
17. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: Закон України № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
18. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Т. 1. Ст. 2125.

References:

1. Sydoruk O.H., Khandii O.O. (2019) Instytutsiine zabezpechennia derzhavnoho rehuliuвання sotsialnoi bezpeky [Institutional provision of state regulation of social security]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu* [Economic Digest of Donbass], no. 1 (55), pp. 157–163.
2. Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy (1996) [Declaration on the state sovereignty of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady [Verkhovna Rada information]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>.
3. Deklaratsiia MOP pro sotsialnu spravedlyvist v tsliakh spravedlyvoi hlobalizatsii [ILO Declaration on Social Justice for Fair Globalization] Available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/fair_globalization.pdf.
4. Measuring decent work: Report of the Director-General Sixth Supplementary Report (301st Session, March 2008). Available at: https://www.ilo.org/gb/WCMS_091183/lang--en/index.htm.
5. European Code of Social Security Short Guide, Prepared by Jason Nickless, French edition: Code Européen de sécurité sociale, Vade-mecum, Council of Europe Publishing, Strasbourg, Council of Europe, May, 2002. 81 p. Available at: http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/source/socialsecurity/shortguide_en.pdf.
6. Ievropeiska sotsialna khartiia [European Social Charter]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
7. Konstytutsiia Ukrainy (1996) [The Constitution of Ukraine]. Kyiv: Ukraine, 54 p.

8. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy (1971) [Code of Labor Laws of Ukraine]. № 322-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
9. Pro zainiatist naseleння: Zakon Ukrainy №5067-VI [On employment of the population: Law of Ukraine No. 5067-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
10. Pro oplatu pratsi: Zakon Ukrainy №108/95-VR [On remuneration: Law of Ukraine No. 108/95-VR]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.
11. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia na vypadok bezrobittia: Zakon Ukrainy № 1533-III [On mandatory state social insurance in case of unemployment: Law of Ukraine No. 1533-III]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.
12. Pro sotsialnyi dialoh v Ukraini: Zakon Ukrainy № 2862-VI [On social dialogue in Ukraine: Law of Ukraine No. 2862-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>.
13. Pro orhanizatsii robotodavtsiv, yikh obiednannia, prava i harantii yikh diialnosti: Zakon Ukrainy № 5026-VI [On organizations of employers, their association, rights and guarantees of their activity: Law of Ukraine No. 5026-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>.
14. Pro profesiini spilky, yikh prava ta harantii diialnosti: Zakon Ukrainy № 1045-KhIV [On trade unions, their rights and guarantees of activity: Law of Ukraine No. 1045-XIV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>.
15. Bondarevska K.V. (2021). Stratehiia zabezpechennia sotsialnoi bezpeky na rynku pratsi Ukrainy [Strategy of implementation of social security in the labor market of Ukraine]. Dysertatsiia na zdobuttia nauk.stupenia d-ra ekon.nauk. Vinnytsia: Vasyli' Stus Donetsk National University, Vinnytsia. Available at: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/9734>.
16. Maliuha L.Iu. (2018) Adaptatsiia sotsialnoho zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva YeS: pravovi formy ta etapy [Adaptation of social legislation of Ukraine to EU legislation: legal forms and stages]. Pravove zabezpechennia sotsialnoi bezpeky v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv: tezy dopov [Legal provision of social security in the conditions of European integration processes: theses of the report]. Kyiv: Maslakov, pp. 133–136.
17. Pro Zahalnoderzhavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva YeS: Zakon Ukrainy № 1629-IV [On the National Program for the Adaptation of Ukrainian Legislation to EU Legislation: Law of Ukraine No. 1629-IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
18. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony, ratyfikovana iz zaiavoiu Zakonom [The Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, ratified with a declaration by Law No. 1678-VII dated 16.09.2014. Official Gazette of Ukraine]. No. 75. T. 1. St. 2125.